

Özet

Kazakistan, kendisini “Orta Güç (Middle Power)” olarak konumlandırmakta ve bu doğrultuda bir profil çizmektedir. Bu vizyon, Kazakistan’ın uluslararası alandaki yerini tanımlamaktadır. Orta ölçekli bir devlet olarak Kazakistan, barışçıl, yumuşak ve dinamik bir iletişimle kamu diplomasisini geliştirmek zorundadır. Kamu diplomasisi, kültür ve insani alanlardaki çıkarlarını yabancı kamuoylarına doğrudan iletişim yoluyla tanıtmayı amaçlayan önemli bir stratejidir.

Kamu diplomasisi açısından Kazakistan, medya, uzmanlar ve sivil toplum kuruluşları gibi farklı aktörlerle işbirliği yaparak kültürel etkinlikler, konferanslar ve insani ilişkiler aracılığıyla imajını güçlendirmeye çalışmaktadır. Kazakistan, dünyaya açık, farklı kültürler ve dinlerle diyalog içinde, komşuları ve diğer ülkelerle iyi ilişkiler kurmayı başarmıştır.

Kazakistan’ın tarihi mirası, eğitim imkânları, barışçıl dış politikası, enerji kaynakları ve uluslararası başarıları, çok kutuplu dünyada pragmatik bir politika yürütmesini sağlamaktadır. Kazakistan’ın en büyük cazibesi halkıdır; yani çok uluslu, kozmopolit yapısıdır. Kazakistan, farklı etnik gruplar ve dinlerden insanları bir araya getirerek devletini kurmuş ve bu çeşitliliği muhafaza ederek önemli başarılar elde etmiştir. Bu, uzun vadeli bir stratejidir ve Kazakistan’ın kimliğini güçlendiren temel unsurlardan biridir.

Kazakistan’ın Dış Politikadaki Yumuşak Güç Anlayışı, Potansiyeli ve Performansı

Doç. Dr. Zhanat MOMYNKULOV - Lev Gumilyov Avrasya Ulusal Üniversitesi Öğretim Üyesi

Kazakistan, yüzölçümü bakımından dünyanın dokuzuncu büyük ülkesi ve Türk Dünyası’nın en önemli devletlerinden biridir. Kazakistan denilince geniş coğrafyası ve güçlü Kazak kimliği ön plana çıkmaktadır. Kazak kimliği, ülkenin yumuşak gücünün temel dinamiklerinden biridir. Bunun yanı sıra zengin enerji kaynakları, petrolü ve Astana şehri ön plana çıkmaktadır. Astana, sadece bir başkent değişikliği değil, aynı zamanda yeni bir ulus yaratma projesinin sembolüdür.

Orta ölçekli bir devlet olan Kazakistan’ın yumuşak gücü, farklı sorular ve merak uyandıran görece yeni bir meseledir. Günümüzde uluslararası ilişkilerde realizm ekolünün güçlendiği, yumuşak güçten ziyade sert güce yönelimin arttığı bir dönemde, Kazakistan’ın dış politikadaki kamu diplomasisi ve yumuşak güç performansını değerlendirmek önem arz etmektedir.

Kazakistan; Çin ve Rusya gibi büyük devletlerle çevrili, Batı ile Doğu’nun ortasında yer alan, yükselen bir orta güçtür. Kazakistan, kendisini “Orta Güç (Middle Power)” olarak konumlandırmakta ve bu doğrultuda bir profil çizmektedir. Bu vizyon, Kazakistan’ın uluslararası alandaki yerini tanımlamaktadır. Özellikle Cumhurbaşkanı Kasım Cömert Tokayev döneminde Kazakistan, esnek ve yumuşak bir uluslararası diplomasi anlayışıyla kendini göstermektedir. Bu bağlamda Kazakistan, eski Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev ve günümüz Cumhurbaşkanı Tokayev döneminde daha Asyalı, hibrit ve yumuşak bir uluslararası imaj çizmeye özen göstermektedir.

1990’lı ve 2000’li yıllarda enerji kaynaklarından elde ettiği gelirlerle Kazakistan, bilhassa demokratikleşme ve liberalleşme konularında Batı’nın desteğini kazanmak için uluslararası şirketlerle işbirliği yapmıştır. Kazakistan’ın amacı, uluslararası alanda her türlü bağla kendini güçlendirmek ve bir devlet olarak öne çıkmaktır. Kazakistan, Nazarbayev döneminde “Tampon Devlet (Buffer State)” olarak kendini konumlandırmış, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) ve Birleşmiş Milletler (BM) gibi platformlarda aktif bir rol üstlenerek Batı ile Doğu arasında bir “altın köprü” olmaya çalışmıştır. Bu bağlamda pragmatik, açık ve sorumlu bir aktör olarak uluslararası toplumda yer edinmeyi hedeflemiştir.

Orta ölçekli bir devlet olarak Kazakistan, barışçıl, yumuşak ve dinamik bir iletişimle kamu diplomasisini geliştirmek zorundadır. Yumuşak güç, büyük devletlerin Kazakistan’a yönelik politikalarını etkileyen bir unsurdur. Kamu diplomasisi, kültür ve insani alanlardaki çıkarlarını yabancı kamuoylarına doğrudan iletişim yoluyla tanıtmayı amaçlayan önemli bir stratejidir. Kazakistan, uluslararası imajını oluştururken kimi zaman çok başarılı olmuş, kimi zaman ise bazı sorunlarla karşılaşmıştır. Özellikle Batı’yla ilişkilerde, demokratikleşme ve siyasi sistemle ilgili eleştiriler ya da medyada yer alan bazı olumsuz haberler, bu sorunların başında gelmektedir. Ancak genel olarak Kazakistan, uluslararası imajını başarıyla oluşturmuş ve kendini ispat etmiştir.

Kamu diplomasisi açısından Kazakistan, medya, uzmanlar ve sivil toplum kuruluşları gibi farklı aktörlerle işbirliği yaparak kültürel etkinlikler, konferanslar ve insani ilişkiler aracılığıyla imajını güçlendirmeye çalışmaktadır. Kazakistan, dünyaya açık, farklı kültürler ve dinlerle diyalog içinde, komşuları ve diğer ülkelerle iyi ilişkiler kurmayı başarmıştır. Bağımsızlığını kazandığı 1990’lı yıllardan itibaren Kazakistan’ın kamu diplomasisi üç ana alanda yürütülmüştür:

- Dünyada olumlu bir imaj oluşturmak,
- Güvenilir ve tarafsız bir ortak olarak görülmek,

Dış Politikada Kamu Diplomasisi

30 Haziran 2025

- Yabancı yatırımları ülkeye çekerek ekonomik gelişmeye katkı sağlamak.

Bu hedefler, siyasi, ekonomik ve kültürel alanlarda, resmi ve gayri resmi kanallar aracılığıyla medya ve insani ilişkiler yoluyla gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Joseph Nye'a göre yumuşak güç, başkalarını kendi isteğiniz doğrultusunda hareket etmeye ikna etmek için cazibe yaratmaktır. Kazakistan'ın cazibesi ise sert güçle, yani askeri güçle değil, daha çok "Akıllı Güç (Smart Power)" yaklaşımıyla şekillenmektedir. Çin, Rusya ve diğer büyük güçler arasında sıkışmış bir ülke olarak Kazakistan, çok vektörlü bir dış politika izleyerek ayakta kalmaya ve ilerlemeye çalışmaktadır.

Kültür, Kazakistan'ın yumuşak gücünün temel taşlarından biridir. Kazak kimliği, göçebe (nomad) kültürü, Kıpçaklara özgü açıklık ve Asyalı değerler, bu kimliğin önemli unsurlarıdır. Eğitim, medya, diaspora diplomasisi, tanınmış isimlerin yanı sıra Kazakistan'ın jeopolitik konumu, Batı ile Doğu arasında stratejik bir köprü rolü oynamasını sağlamaktadır. Cumhurbaşkanı Tokayev'e göre, günümüzün realizm çağında "Orta Güçler", herkesle dengeli bir politika yürüterek dünyaya daha fazla barış getirebilir. Kazakistan, uluslararası alanda BM, AGİT, Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) ve Asya'daki güvenlik teşkilatları gibi platformlarda aktif rol almakta, Rusya'yla ilişkilerinde de dengeli bir politika izlemeye çalışmaktadır.

Nazarbayev döneminde Kazakistan, uluslararası imajını güçlendirmek için büyük yatırımlar yapmıştır. Diaspora diplomasisi açısından bakıldığında, yurt dışında yaklaşık beş milyon Kazak yaşamaktadır. Diasporayla etkili bir şekilde çalışmak için Kazakistan, Türkiye'nin modelinden ilham alarak bir "Vatandaşlar Fonu" ve "Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB)" benzeri oluşumlar kurmaya çalışmaktadır.

Yumuşak güç denildiğinde akla ilk olarak eğitim gelmektedir. Kazakistan, eğitim alanında önemli mesafeler kat etmiştir. Örneğin, "Bolashak" burs programı sayesinde yaklaşık 15 bin Kazak genci, Amerika Birleşik Devletleri (ABD), İngiltere ve dünyanın önde gelen üniversitelerinde eğitim almıştır. Bu, Kazakistan'ın uluslararası profilini yükseltmiştir. Türkiye'nin katkıları da bu bağlamda çok değerlidir. Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi ve diğer eğitim projeleri, Kazakistan'ın gelişimine büyük destek sağlamıştır. Ayrıca Nazarbayev Üniversitesi de bu alanda önemli başarılar elde etmiştir.

Kültürel diplomasi açısından bakıldığında Kazakistan'ın kimliğiyle ilgili eğitim projeleri, özellikle "Bolashak" programı, Nazarbayev Üniversitesi ve Türk Dünyası'yla ortak

girişimler büyük önem taşımaktadır. Halihazırda yaklaşık 40 bin yabancı öğrenci, Kazakistan'daki üniversitelerde eğitim almaktadır ve bunların yaklaşık yüzde 10'u, yani 4.500'ü Kazakistan'ın sağladığı burslarla okumaktadır. Bu, yumuşak gücün önemli bir göstergesidir. Nitekim Kazakistan, eğitim alanında bir merkez olma hedefindedir. Dünyanın önde gelen üniversitelerinin şubeleri, Kazakistan'ın çeşitli bölgelerinde açılmaktadır ve bu sayı 15'e yaklaşmıştır. Eğitim, Kazakistan'ın zekâ ve akıl odaklı bir merkez olma potansiyelini güçlendiren bir yumuşak güç aracıdır.

Kültürel açıdan Kazakistan, kendine özgü bir mirasa sahiptir. Almatı'da Sovyet dönemiyle harmanlanmış geleneksel Kazak kültürü, Astana'da ise gençlerin öncülük ettiği daha kozmopolit, modern bir kültür gelişmektedir. Kazakistan'ın markalaşmasında Astana önemli bir semboldür. Türkistan şehri ise Türk Dünyası'nın merkezi olarak öne çıkarılmıştır. Dombra, göçebe oyunları, Altın Adam gibi semboller, Alatau Dağları ve Hazar Denizi, Kazakistan'ın kültürel kimliğinin önemli parçalarıdır. Kımız gibi geleneksel içecekleri ve Kazak yemekleri de bu kimliğin birer temsilcisidir.

Dini ve kültürel hoşgörü de Kazakistan'ın yumuşak gücünün temel taşlarından biridir. 2003 yılından bu yana Kazakistan, Dünya ve Geleneksel Dinler Liderleri Kongresi'ni 15 kez düzenlemiştir. Papa'dan İslam Dünyası'nın önde gelen alimlerine kadar birçok lideri Astana'da bir araya getiren Kazakistan, hoşgörü ve birleştirici bir Müslüman kimliğini vurgulamaktadır.

Türk Dünyası'yla ilgili projeler, potansiyel açısından büyük önem taşımaktadır. Ortak alfabe, ortak tarih ve kültürel bağlar, Tokayev'in sıkça vurguladığı "Yaratıcı Endüstriler (Creative Industries)" kavramıyla desteklenmektedir. Kazak pop kültürü, YouTube kanalları ve sosyal medya etkisiyle hızla gelişmektedir. Özellikle Ukrayna Savaşı'ndan bu yana Kazakistan'da dekolonizasyon süreci hız kazanmış ve kültürel bir canlanma yaşanmaktadır. Bu, çok önemli bir süreçtir. Genel olarak Kazakistan'ın kültür ve gençlik açısından yüksek bir potansiyele sahip olduğu söylenebilir.

Sonuç

Cumhurbaşkanı Tokayev'e göre, Kazakistan'ın en büyük cazibesi halkıdır; yani çok uluslu, kozmopolit yapısıdır. Kazakistan, farklı etnik gruplar ve dinlerden insanları bir araya getirerek devletini kurmuş ve bu çeşitliliği muhafaza ederek önemli başarılar elde etmiştir. Bu, uzun vadeli bir stratejidir ve Kazakistan'ın kimliğini güçlendiren temel unsurlardan biridir.

Kazakistan'ın tarihi mirası, eğitim imkânları, barışçıl dış politikası, enerji kaynakları ve uluslararası başarıları, çok

30 Haziran 2025

kutuplu dünyada pragmatik bir politika yürütmesini sağlamaktadır. Diaspora ve Türk Dünyası'yla ilişkiler, kültürel diplomaside etkin bir şekilde kullanılabilir. Kazakistan, Türk Dünyası'nın tarihi ve kültürel merkezlerinden biri olarak Altaylar gibi sembollerle bu rolünü pekiştirmektedir. Kazakistan'ın yumuşak güç unsurları; milli kimliği, ulusal kültürü, post-Sovyet mirası, Asya'dan aldığı etkiler, enerji ve lojistik imkanları ile tüm devletlerle kurduğu dengeli ilişkiler olarak sıralanabilir.

Orta Asya, Türk Dünyası'yla paralel bir şekilde bölgesel bir güç merkezi olarak şekillenmeye başlamıştır. Kazakistan, dengeli bir politika yürütmek için tüm gücünü kullanmaktadır. Bu bağlamda Astana, uluslararası teşkilatlar aracılığıyla çok uluslu platformlarda etki yaratmayı hedeflemektedir. Kazakistan, coğrafi konumu ve kültürel kimliği gereği Rusya, Çin, Batı, İslam Dünyası ve Türk Dünyası'yla yakın ilişkiler içerisinde. Bu ilişkiler, Kazakistan'ın kimliğini şekillendirmekte ve realist bir dünyada yumuşak güç politikasını yürütmesini sağlamaktadır.

Kazakistan'ı önemli kılan Çin, Rusya, Batı, İslam Dünyası ve Türk Dünyası'nın kesişim noktasında yer almasıdır. Bu bakımdan Kazaklar, kendilerini hem Avrupalı hem Asyalı hem Müslüman hem de Rus Dünyası'nın bir parçası olarak görmektedir. Bu zorlu coğrafyada Kazakistan hem Rusya ve Çin arasında hem de Türk ve İslam Dünyası'nda bir kalkan gibi durmaktadır. Yavaş ama emin adımlarla kendi yumuşak gücünü oluşturan Kazakistan, çevresindeki büyük güçlerle dengeli bir ilişki sürdürmek zorundadır. Nihayetinde Kazakistan, "Akıllı (Smart)" ve "Asyalı bir ülke" olma potansiyeline sahiptir. Kazakistan'ın Türk Dünyası, Orta Asya, Türkiye ve diğer dost ülkelerle işbirliği içinde dengesini koruması ve yumuşak güç alanında önemli başarılar elde etmesi beklenmektedir.

Yazar Hakkında

Doç. Dr. Zhanat MOMYNKULOV - *Lev Gumilyov Avrasya Ulusal Üniversitesi Öğretim Üyesi*

Zhanat Momynkulov, Siyaset Bilimi ve Doğu Çalışmaları alanında uzmanlaşmış Kazakistanlı bir akademisyen ve kamu entelektüeli olma yolunda ilerleyen bir araştırmacıdır. Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesi'nde Arapça ve Doğu Çalışmaları üzerine lisans ve yüksek lisans eğitimini tamamlamış, 2009 yılında Felsefe Bilimleri alanında adaylık (Kandidat) derecesini elde etmiştir. Mısır'daki Minya Üniversitesi ve ABD'deki Minnesota Üniversitesi gibi saygın kurumlarda akademik deneyim kazanmış; "Bolashak Programı" bursiyeri olarak uluslararası akademik çevrelerde de tanınmıştır.

Akademik kariyerine KazGU Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak başlamış; ardından Kazakistan Cumhurbaşkanlığı'na bağlı Devlet Hizmeti Akademisi'nde çeşitli idari ve araştırma görevlerinde bulunmuştur. Son olarak Lev Gumilyov Avrasya Ulusal Üniversitesi'nde Siyaset Bilimi Bölüm Başkanı olarak görev yapmış, şu anda aynı kurumda doçent unvanıyla çalışmalarını sürdürmektedir.

Kamu diplomasisi, Türk Dünyası ilişkileri, eğitim yönetimi ve uluslararası ilişkiler konularında uzman olan Momynkulov, altı dil bilmekte ve 150'den fazla bilimsel yayına sahiptir. Çeşitli devlet kurumlarından takdir belgeleri almış, kamu politikası ve eğitimde analitik yaklaşım geliştirme alanlarında katkılar sunmaya devam etmektedir.

Dış Politikada Kamu Diplomasisi

30 Haziran 2025

Dış Politikada Kamu Diplomasisi

Tarihin en eski devirlerinden beri toplumların algılarını şekillendirmek iç ve dış politikanın en temel unsurlarından biri olmuştur. Ulus devlet yapısının yaygınlaşması ve uluslararası ilişkilerde ulus devletlerin temel aktör olmasından sonra ise diplomasi kadar kamu diplomasisi de uluslararası ilişkilerde çok önemli bir rol oynamaya başlamıştır.

Bir devletin kabul eden devlet nezdinde diplomatik ilişkilerini Büyükelçiler ve Konsoloslara olmak üzere diplomatlar yürütmektedir. Devletlerarası ilişkilerde çok önemli bir fonksiyonu olan kamu diplomasi de bu diplomatlar yürütmektedir. Kamu diplomasisi faaliyetleri sadece o ülke halkının değil, aynı zamanda o devlet yöneticileri nezdinde de önemli bir etki oluşturmaktadır. Devletler arasındaki ilişkilerin seyrinde diplomasi diğer faaliyetleri kadar kamu diplomasisi de kilit bir rol oynamaktadır.

Kapadokya Üniversitesi ve Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) iş birliğinde yürütülecek Dış Politikada Kamu Diplomasisi projesi ile kamu diplomasisinin uygulanmasına yönelik esasların ortaya konması, hangi faaliyetlerin ön plana çıktığının belirlenmesi ve Türkiye'ye yönelik yürütülen kamu diplomasisi faaliyetlerinin birinci ağızdan ortaya konması amaçlanmaktadır. Böylece Türk Dış politikasının şekillenmesine ve alınacak kararlara katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Proje hakkında detaylı bilgiye;
<https://commonhorizon.kapadokya.edu.tr/> adresinden ulaşabilirsiniz.

Prof.Dr. Şafak OĞUZ

2019 yılında Doçentlik ve 2024 yılında Profesör unvanını alan Prof.Dr. Şafak OĞUZ, Türk Silahlı Kuvvetleri'ndeki (TSK) 23 yıllık hizmetinden sonra 2021 yılında emekli olmuştur. Görevi esnasında Birleşmiş Milletler (BM) ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) bünyesinde de çalışan OĞUZ, Kitle İmha Silahları, Terörizm, Uluslararası Güvenlik, Uluslararası Örgütler ve Barış ve Çatışma Çalışmaları konularında çalışmalar yapmaktadır. Prof.Dr. Şafak OĞUZ, halen Kapadokya Üniversitesi İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi Dekan Vekili olarak görev yapmaktadır. İyi derece İngilizce ve Almanca bilmektedir.

Prof. Dr. Mehmet Seyfettin EROL

Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden 1993'de mezun oldu. Boğaziçi Üniversitesi'nde 1995'de Yüksek Lisans çalışmasını tamamlayan Erol, 2005 yılında Ankara Üniversitesi'nde yaptı. 2009'da "Uluslararası İlişkiler" alanında doçent ve 2014 yılında da Profesörlük unvanlarını aldı.

Uzmanlık alanları, "Jeopolitik", "Kriz Yönetimi", "Güvenlik", "Türk Dış Politikası" ve "Türk Dünyası" olan Prof. Erol'un, bu konularda çok sayıda bilimsel makalesi ve kitabı bulunmaktadır.

Avrasya Dosyası, Karadeniz Araştırmaları, Gazi Akademik Bakış, Bölgesel Araştırmalar Dergisi, Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları dergileri editörlükleri ile TRT, Kanal A ve BBN Türk'te radyo-televizyon programları yapan, Türkiye'nin önde gelen dergi ve gazetelerinde köşe yazarlığı yapan-görüşleri yayımlanan Prof. Erol, bu çalışmalarından dolayı 2007'de Türk Dünyası Yazarlar ve Sanatçılar Vakfı (TÜRKSAV) "Türk Dünyası Hizmet Ödülü", 2015'de Türkiye Yazarlar Birliği (TYB) "Basın-Fikir Ödülü" başta olmak üzere çok sayıda ödüle layık görülmüştür.

Ufuk, Ankara ve Gazi Üniversitelerinde dersler veren Prof. Erol, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İİBF Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde öğretim üyesi olarak akademik çalışmalarını devam ettirmektedir. Türkiye'nin önde gelen düşünce merkezlerinde (ASAM, SDE, GSAM, USGAM) uzman ve kurucu başkan olarak görevler üstlenen Prof. Erol, 2016'dan bu yana Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) Kurucu Başkanı olarak bu alandaki faaliyetlerini devam ettirmektedir.